

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulu'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYI KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEKANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHLATLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

VALUES-BASED APPROACH TO THE PROFESSIONAL AND MORAL PREPARATION OF STUDENTS

Avliyakulov Tolib Kholmurodovich,

Termez university of economics and service,
Doctor of philosophy in pedagogical sciences,
associate professor

Abstract. The article discusses the issues of a values-based approach to the professional and ethical preparation of students. Also, the content, features and possibilities of purposeful formation of the personality of future specialists based on a value-based approach in educating students are considered. The conducted studies have shown that the implementation of a value-based approach to professional and pedagogical training of students is possible, on the one hand, in accordance with the socially established values of pedagogical work, and on the other hand, in the educational process, creating situations for self-knowledge, self-expression, creating an environment for their personal acceptance, including the organization of professional training, which meets a number of pedagogical conditions.

Keywords: students, professional and pedagogical preparation, values-based approach, purposeful formation of the personality, pedagogical work, self-knowledge, self-expression.

TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV

Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori,
dotsent

Annotatsiya. Maqolada talabalarining kasbiy-axloqiy tayyorgarligiga qadriyatlarga asoslangan yondashuv masalalari qalamga olingan. Shuningdek, talabalarni tarbiyalashda qadriyatlarga asoslangan yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislar shaxsini maqsadli shakllantirishning mazmuni, xususiyatlari va imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, talabalarini kasbiy-pedagogik tayyorlashga qadriyatlarga asoslangan yondashuvni amalga oshirish, bir tomondan, pedagogik mehnatning ijtimoiy jihatdan belgilangan qadriyatlariga muvofiqligi bilan, boshqa tomondan, ta'lim jarayonida o'z-o'zini bilish, o'z-o'zini namoyon qilish uchun vaziyatlarni yaratish, ularni shaxsiy qabul qilish muhitini yaratish, shu jumladan kasbiy tayyorgarlikni tashkil etish bilan bir qator pedagogik shartlarni amalga oshirish mumkin.

Kalit so'zlar: talabalar, kasbiy-axloqiy tayyorgarlik, qadriyatlarga asoslangan yondashuv, shaxsni maqsadli shakllantirish, pedagogik mehnat, o'z-o'zini bilish, o'z-o'zini namoyon qilish.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N73>

Kirish. Jamiyat hayotida sodir bo'layotgan o'zgarishlar ta'lim sohasidagi vaziyatga ta'sir qiladi va oliy ta'lim muassasalarda mutaxassislar tayyorlashga va kasbiy faoliyatga yangi talablarni qo'yadi.

Muayyan xususiyatlarga ega bo'lgan shaxsni shakllantirishning ijtimoiy tartibi va o'ziga xos qobiliyatlari, moyilliklari va xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan, shaxsiy yo'naltirilgan

qadriyat yondashuvi bilan bog'liq bo'lgan ma'lum bir shaxsning individual qadriyat kutishlari bir-birini to'ldirishi va o'zaro bog'liq bo'lishi mumkin. Shu munosabat bilan, ushbu pozitsiyalarning asosli o'zaro bog'liqligini izlash, ularni uyg'unlashtirish zamonaviy pedagogik jarayonda juda mas'uliyatli, ammo juda zarur ko'rinadi.

Pedagogik jarayonda qadriyatli yondashuvlar yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamolotiga ta'sir qiladi. Axloqiy ta'lim-tarbiyada pedagogik-qadriyatli yondashuvlarni qo'llash bolalar va yoshlarning ma'naviy barkamolligi, jamiyatda munosib fuqaro bo'lib yetishishida muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar orqali yoshlarda insoniylik, adolat, vatanparvarlik va mas'uliyat tuyg'usini kuchaytirish mumkin.

Oliy o'quv yurtlari talabalarini kasbiy-axloqiy tayyorlashning hozirgi holatini o'rganish, psixologik-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, oliy o'quv yurtlarida ishlash tajribasi, biz o'tkazgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, universitet talabalarini kasbiy-axloqiy tayyorlashga qadriyatlarga asoslangan yondashuvni amalga oshirish zarur, chunki bu jamiyatdagi iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar, pedagogikada yangi gumanistik yo'naltirilgan paradigmaning rivojlanishi va mutaxassisning kasbiy faoliyatiga talabning ortishi bilan bog'liq. Hozirgi bosqichda oliy o'quv yurtlari talabalarini kasbiy-pedagogik tayyorlash sifatini oshirishning yangi samarali vositalarini izlash zarur.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Shaxsning "qadriyatga yo'nalganligi" atamasi XX asrning 20-yillarida sotsiologiya fanida U.Tomas va F.Znaneskiylar tomonidan kiritilgan bo'lib, ularning fikricha ijtimoiy ustanovka – individning ijtimoiy dunyodagi real va mavjud faolligini aniqlab beruvchi individual anglash jarayonidir [1, 344-b]. Boshqacha so'z bilan aytganda, ijtimoiy ustanovka individ, guruh, yaxlitlikda jamiyat xulq-atvorini boshqarishni ta'minlovchi yadro vazifasini bajaradi. Ijtimoiy ustanovkaning paydo bo'lishidan avval individ tomonidan ehtiyoj va shart-sharoitlarning anglanishi sodir bo'ladi.

Sotsiumning ta'siri jamiyat tomonidan ma'lum axborotlarni olish asosida ehtiyojlarning qondirilishiga erishish bilan belgilanadi. Shunday qilib, qadriyatga yo'nalganlik individning ongida shakllanadi, qaror topadi va o'zgarib turadi [2, 336-b].

T.Parsonsning "Ijtimoiy harakatlarning tuzilishi haqida" deb nomlangan asarida qadriyat va qadriyatga yo'nalganlik tushunchalari o'rtasidagi aloqadorlik ajratib ko'rsatilgan. Ya'ni, sotsium madaniyatida etalonlarga intilishning namoyon bo'lishi asosida jamiyatning funksional ehtiyojlari yuzaga chiqadi [3, 201-b].

Pedagogik adabiyotlarda "qadriyatli ustanovka" tushunchasi ham uchraydi. Garchi ko'pchilik mualliflar "qadriyatli yo'nalganlik" va "qadriyatli ustanovka" tushunchalarini sinonim sifatida qo'llashsa ham, birinchilardan bo'lib M.Rokich ular orasidagi farqni alohida ajratib ko'rsatgan[4]. Amerikalik olimning fikricha, ustanovkani ma'lum bir obyekt (konkret yoki abstrakt, shaxsiy yoki ijtimoiy)ga yoki vaziyatga nisbatan subyekt munosabatida aks etuvchi uzoq vaqt davomida shakllangan bir qancha ishonch, e'tiqodlar majmui deb qarash mumkin [4, 551- b.] Demak, yo'nalganlik shaxsning jamiyatdagi me'yorlar bilan inson ehtiyojlari uyg'unlashuvida aks etsa, qadriyatli ustanovka shaxsning amaliy faoliyatida mazkur munosabatlari tizimini ro'yobga chiqarishga tayyorligini aks ettiradi.

Taniqli olim B.Xodjaevning ta'kidlashicha, shaxsning o'z ichki pozitsiyasini anglashi va aniq qadriyatlar bilan bog'liqlikda amaliy faoliyatga tayyorligi qadriyatli ustanovkaning mohiyatini belgilab beradi. Ustanovka shaxsning aniq faoliyatga tayyorgarlik holatini aks

ettiruvchi kognitiv (bilim, axborot) va affektiv (emotsiya, hissiyot) komponentlar majmui sifatida namoyon bo'ladi [5, 17- b].

P.N. Tkachev hamma uchun majburiy bo'lgan qadriyat birligining yo'qligi axloqiy anarxiyaga, ya'ni son-sanoqsiz subyektiv haqiqatlarning hukmronligiga olib kelishi mumkinligidan qo'rqdi va shuning uchun u umuminsoniy haqiqatni o'rnatishga harakat qildi[6]. Uning raqibi P.L. Lavrov umuminsoniy qadriyatning obyektivlashuvini tan olishdan bosh tortgan holda, o'zining qadriyat falsafasini farqlash asosida o'rnatishga muvaffaq bo'ldi, buning natijasida har bir rivojlanayotgan shaxs o'zining rivojlanish darajasiga muvofiq umuminsoniy me'yorni o'zlashtiradi[7].

Qadriyatga yo'nalganlik shuningdek, o'z ichiga individning hayotiy tajribalari va orzu-armonlarini ham qamrab oladi. Ana shu sababli qadriyatga yo'nalganlik o'ziga xos psixologik tavsifga ega bo'lib, shaxs tuzilishining barcha komponentlari va yaxlit tizimini aks ettiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada talabalarining kasbiy-axloqiy tayyorgarligiga qadriyatlarga asoslangan yondashuv masalalari tahlil qilindi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida statistik tadqiqot, adabiyotlar qiyosiy tahlili va farazni asoslash usullaridan foydalanilgan. To'plangan ma'lumotlar asosida kuzatish va iqtisodiy tahlilni qiyoslash, tizimli yondashuv hamda mantiqiy yondashuv kabi uslublardan samarali foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Axloq ham go'zal xulq kabi insoniy munosabatlarda, yoki axloqiy munosabatlarda namoyon bo'ladi. Axloqiy munosabatlarning kundalik darajasi uchta asosiy komponentning o'ziga xos mazmuniga ega: me'yoriy, kognitiv va qadriyat. Bu erda me'yoriy komponent jamiyatda amal qiladigan axloqiy me'yorlar tizimi shaklida namoyon bo'ladi. Ular o'z-o'zidan shakllanib, o'zgarib, jamiyat hayotidagi, odamlarning real ongidagi o'zgarishlar bilan birga takomillashib boradi.

Kognitiv komponent odamlarning bir-biri bilan muloqot qilish jarayonida paydo bo'ladigan qadriyat g'oyalari, tushunchalari va mulohazalari tizimi orqali aniqlanadi.

Qadriyat komponenti har bir faktning axloqiy munosabatlardagi ahamiyatini individual va guruh ongida o'z-o'zidan paydo bo'ladigan baholash asosida ifodalanadi. Axloqiy munosabatlarning kundalik darajasi odatda axloq deb hisoblanadi.

A.I. Titarenkoning fikriga ko'ra, "Axloq — bu odamlarning ijtimoiy odatlarini, katta yoki kichik ijtimoiy guruh a'zolarining o'zini qanday tutishini, o'zlari nimaga ruxsat berishlarini yoki o'zlarini taqiqlashni o'z ichiga olgan tushunchadir"[8, 86-b].

"Axloq — bu odamlar bevosita boshqaradigan xatti-harakatlar me'yorlari va me'yorlari. Axloq mavjudot sifatida, xatti-harakatlarda yaxshilik va yomonlikning hozirgi mavjudligi sifatida, ideallardan haq sifatida farq qiladi. Axloq majmui ijtimoiy jamoa axloqi bilan bog'liqdir"[3, 57-b].

Axloqiy ta'lim-tarbiya – jamiyatning ma'naviy-axloqiy taraqqiyotini belgilab beruvchi muhim jarayonlardan biri bo'lib, u yosh avlodga insoniylik, adolat, mas'uliyat, vatanparvarlik va insoniy qadriyatlarni singdirishni maqsad qiladi. Ushbu jarayonda pedagogik qadriyatli yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Talabalarining kasbiy-axloqiy tayyorgarligiga qadriyat yondashuvi deganda, talabalarining umuminsoniy va kasbiy ahamiyatga molik qadriyat yo'nalishlarini maqsadli rivojlantirishni ta'minlovchi universitetning o'quv jarayonidagi tashkiliy, uslubiy, psixologik, pedagogik va boshqa chora-tadbirlar tizimi tushuniladi.

Ta'lim sifatiga zamonaviy yondashuv professor-o'quvchilarining ma'lum hajmdagi bilimlarni egallashigagina emas, eng avvalo shaxsni rivojlantirishga qaratilgan. Eng muhim jihatlar — mas'uliyat, ijodkorlik, hayot davomida mustaqil ravishda bilim izlash qobiliyati va zamonaviy sharoitlarda samarali ishlashga tayyorlik.

Ijtimoiy institut sifatida universitet ko'plab boshqa tashkilotlarga qaraganda ko'proq qadriyatlar tashuvchisi hisoblanadi. Uning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun universitetning vazifasiga, bitiruvchining imijiga, ta'lim jarayoniga strategik yondashuvlarga va ta'lim mazmuniga ta'sir qiluvchi ushbu qadriyatlarni ongli va ochiq e'lon qilish zarur. Ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari — professor-o'quvchilar, ota-onalar va talabalarning umumiy qadriyatlarga asoslangan o'zaro hamkorligi demokratik, insonparvar va o'zaro hurmatga asoslangan munosabatlarini qurishga imkon beradi [9].

Ta'lim sifatiga zamonaviy yondashuv professor-o'quvchilarining ma'lum hajmdagi bilimlarni egallashigagina emas, eng avvalo shaxsni rivojlantirishga qaratilgan. Eng muhim jihatlar — mas'uliyat, ijodkorlik, hayot davomida mustaqil ravishda bilim izlash qobiliyati va zamonaviy sharoitlarda samarali ishlashga tayyorlik.

Ijtimoiy institut sifatida universitet ko'plab boshqa tashkilotlarga qaraganda ko'proq qadriyatlar tashuvchisi hisoblanadi. Uning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun universitetning vazifasiga, bitiruvchining imijiga, ta'lim jarayoniga strategik yondashuvlarga va ta'lim mazmuniga ta'sir qiluvchi ushbu qadriyatlarni ongli va ochiq e'lon qilish zarur. Ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari — professor-o'quvchilar, ota-onalar va talabalarning umumiy qadriyatlarga asoslangan o'zaro hamkorligi demokratik, insonparvar va o'zaro hurmatga asoslangan munosabatlarini qurishga imkon beradi [10].

Kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan qadriyatlar deganda ma'lum bir kasbning xususiyatlari va xususiyatlarini odamlar ongida aks ettirishning alohida shakli tushuniladi, uning mazmunli tomoni va shaxsning kasbiy manfaatlari va ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini ifodalaydi va shaxsning muayyan kasbiy faoliyatdagi xatti-harakatlarini tartibga soladi.

Bo'lajak mutaxassis shaxsining kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan qadriyat yo'nalishlari sifatida biz bolalarga bo'lgan muhabbat, pedagogik tayyorgarlik, bolalarni o'z mavzusi, tashkilotchilik qobiliyatlari, muloqot qobiliyatlari va yuksak axloqiy fazilatlarini bilan o'ziga jalb qilish istagi va qobiliyatini aniqladik.

Qadriyatga asoslangan yondashuvning tashkiliy va mazmunli xususiyatlari universitet pedagogik jarayonining talabalar g'oyalarini ijobiy hissiy va semantik mazmun bilan to'ldirishga, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatining qadriyatlarini anglash va qabul qilishga ko'maklashishga qaratilganligi bilan belgilanadi.

Oliy o'quv yurtlari talabalarini kasbiy-pedagogik tayyorlashda qadriyatga asoslangan yondashuvni amalga oshirish bo'yicha olib borilayotgan ishlarning mazmuni quyidagi vazifalarni hal etish orqali belgilanadi:

bo'lajak faoliyat va ustoz o'qituvchi obrazini shakllantirish;

o'quvchining bevosita yoki bilvosita ta'lim muassasasi profiliga kiritilgan o'z qadriyatlari, ustuvorliklari va fazilatlarini o'rganishi va bilishi;

talabaning o'z kasbiy maqsadi, kasbi, "kuch sinovida" kasbiy muvaffaqiyatini bilishi;

o'z qobiliyatlarini amalga oshirishning haqiqiy istiqbollarini, kasbiy rivojlanish uchun psixofizik va shaxsiy resurslarni tushunish.

Universitet talabalarni kasbiy-pedagogik tayyorlashga qadriyatga asoslangan yondashuvni amalga oshirishning tashkiliy xususiyati quyidagilardan iborat edi:

tashqi qadriyatga asoslangan va semantik ta'sir;

ichkilashtirish bo'yicha faoliyat (ratsional tushunish va hissiy tajriba);

xulq-atvorni eksteriorizatsiya qilish paytida sinov;

aks ettirish mavjud va yangi o'zlashtirilgan qadriyat mazmuni o'rtasidagi uyg'unlashuvning teskari aloqasi sifatida.

O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, universitet talabalarini kasbiy-pedagogik tayyorlashga qadriyatga asoslangan yondashuvni amalga oshirish, bir tomondan, pedagogik mehnatning ijtimoiy jihatdan belgilangan qadriyatlariga muvofiq, boshqa tomondan, ularni shaxsiy qabul qilish muhitini yaratish, shu jumladan kasbiy tayyorgarlikni tashkil etish bilan bir qator pedagogik shartlarni amalga oshirish bilan mumkin:

o'quvchilar rivojlanishining subyektiv pozitsiyasini ta'minlash,

ta'lim jarayonida o'z-o'zini bilish,

o'z-o'zini namoyon qilish uchun vaziyatlarni yaratish maqsadida pedagogik o'zaro hamkorlik asosida bo'lajak mutaxassis shaxsini shakllantirish jarayonini insonparvarlashtirish; talabalarining kasbiy ahamiyatli qadriyat yo'nalishlarini diagnostika qilish va tuzatish.

Xulosa. Ko'rib chiqilgan ko'rsatkichlar talabaning kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan fazilatlar va kasbiy yo'nalish turlari bo'yicha taqsimlash bo'yicha o'quvchilarning qadr-qimmatini idrok etish muvozanati edi.

Talabalarining kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan qadriyat yo'nalishlarini shakllantirish samaradorligi, pedagogik mehnatga shaxsiy moyilligi to'g'risida obyektiv ma'lumot olish uchun natijalarni tahlil qilish ularning qadriyat ustuvorliklarining kelajakdagi kasbiy-pedagogik faoliyatning qadriyat resursiga muvofiqligini aniqlash orqali amalga oshirildi.

Kuzatishlarimiz shuni ko'rsatadiki, talabalarining kasbiy va qadriyat yo'nalishi past bo'lgan taqdirda o'qishga yuqori motivatsiyaga erishish juda qiyin va busiz o'quv va tarbiyaviy faoliyatning yuqori samaradorligiga erishish mumkin emas.

Bo'lajak mutaxassisining butun kasbiy faoliyati davomida qadriyat yo'nalishlari dinamikasiga e'tibor qaratish, uning kasbiy rivojlanishining turli bosqichlarida o'qituvchining qadr-qimmatga moyilligini shakllantirishning samarali texnologiyalarini aniqlash, ya'ni akmeologik jihatdan qadriyat yondashuvini hisobga olgan holda ushbu sohada qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Томас У., Знаниецкий Ф. Методологические заметки // Америк. соц. мысль. – М.: Изд-во МГУ, 2014. – 444 с.
2. Педагогика / В.А. Сластенин [и др.]. – М.: Школа-Пресс, 2019. – 512 с.
3. Парсонс Т. О структуре социального действия. — М.: Академический Проект, 2000. — 280 с.
4. Rokeach M. The role of values in public opinion research // The Public Opinion Quarterly. Vol. 32. No. 4. – P. 547-559.
5. Xodjaev B. Pedagogik aksiologiya. – T.: "Fan va texnologiya", 2012. – 168 b.
6. Ткачев П.Н.В. Инновационные методы воспитания. –Москва: Прогресс, 2019. — 150 с.
7. Лавров П.Л. Психологические аспекты ценностного воспитания. –Екатеринбург: Уральский университет, 2021— 182 с.

8. Титаренко А.И. Педагогические аспекты духовно-нравственного воспитания.– Москва: МГУ, Университет, 2023— 252 с.
9. Алланиязов А.Б. “Ўқувчиларда қадриятли муносабат тажрибасини шакллантиришнинг педагогик шарт-шароитлари”, 13.00.01 – Педагогика назарияси. Педагогик таълимотлар тарихи (педагогика фанлари). Нукус давлат педагогика институти, 2023
10. Ahrorova Sh. Qadriyatli yondashuvning namoyon bo'lishi. Uning dialektikasi va dinamikasi. /Milliy qadriyatlar va ma'naviy merosning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni: Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi. – Toshkent, 2023. – – 268 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).